

Споредбена студија на овозможувачката околина за граѓански организации и бизниси

Специјален известувач за правата на слобода на мирно
собирање и здружување, Маина Кијан

Проектот е финансиран од Европската Унија
Инструмент за претпристапна помош (ИПА)
Инструмент за граѓанско општество (СЦФ)

Наслов на оригиналот:

Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association: Comparative study of enabling environments for associations and businesses

Извештај на специјалниот известувач за правата на слобода на мирно собирање и здружување: Споредбена студија на овозможувачката околина за граѓански организации и бизниси

Преводот и објавувањето на оваа публикација на македонски јазик го обезбеди Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) со претходна консултација со издавачот Канцеларијата на високиот комесар за човекови права на Организацијата на обединетите нации. Станува збор за неофицијален превод.

Издавач:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)

За издавачот:

Александар Кржаловски, прв извршен директор

Превод од англиски јазик:

Елизабета Баковска

Лектура:

Даниел Медароски

Наслов на проектот: „Аквис (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“

Проектот е спроведуван од Балканската мрежа за развој на граѓанското општество (БЦСДН) и членките на БЦСДН, во партнерство со Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНП) и Европската мрежа на национални граѓански организации (ЕННА).

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

061.2/.23(497.7)321.7(497.7)

КИЈАИ, Маина

Извештај на специјалниот известувач за правата на слобода на мирно собирање и здружување : споредбена студија на овозможувачката околина за граѓански организации и бизниси / Маина Кијаи ; [превод од англиски јазик Елизабета Баковска]. - Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), 2016. - 38 стр. ; 25 см

Превод на делото: Report of the special rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association : comparative study of enabling environments for associations and businesses. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4681-56-4

а) Невладини организации - Граѓански здруженија - Македонија б)
Граѓанско општество - Македонија
COBISS.MK-ID 101243146

Контакт

Адреса: ул. „Никола Парачунов“ бр. 41А, п. фах 55, 1060 Скопје

телефон: +389/2/3065-381; факс: +389/2/3065-298

е-пошта: mcms@mcms.mk; веб-страница: www.mcms.mk

Scribd: <http://www.scribd.com/mcms.mk>

Slideshare: <http://www.slideshare.net/mcms.mk>

Twitter: <http://twitter.com/mcms.mk>

Facebook: <http://www.facebook.com/mcms.mk>

Мислењата што се изразени овде му припаѓаат на авторот и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено со претходна дозвола на издавачот, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжението.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирањето во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачите.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.mk. Публикацијата е преведена со финансиска поддршка на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствено одговорност на Македонскиот центар за меѓународна соработка и на никаков начин не ги одразуваат гледиштата на Европската Унија.

Извештај на специјалниот известувач за правата на слобода на мирно собирање и здружување

Резиме

Овој извештај е споредбена студија на овозможувачката околина за граѓански организации и бизниси. Специјалниот известувач заклучува дека бизнисите генерално работат во подобра средина, во голем дел затоа што државите, мултилатералните организации и другите клучни актери вложуваат големи напори да се создаде таква околина, додека овие актери често вложуваат споредбено малку напори да ја подобрат околината за граѓанските организации. Специјалниот известувач заклучува дека во повеќето случаи, државите и другите актери подобро би ги промовирале и заштитувале правата на слобода на мирно собирање и здружување ако го издигнат својот третман на граѓанските организации на истото ниво како третманот на бизнисите.

Содржина

I Вовед	5
II Концептуална и правна рамка	6
А Опфат и цел.....	6
Б Секторска еднаквост: „подеднакви“, а не „идентични“.....	8
В Методологија.....	9
III Процедури за регистрација и процеси за раздружување	10
А Регистрација.....	10
Б Дерегистрација и расформирање.....	13
IV Слобода за спроведување активности	14
А Мешање на владата и ограничување на опфатот на дејствување.....	14
Б Политичка активност и придонеси.....	16
В Барања за ревизија и извештаи.....	17
Г Друг надзор и контрола.....	19
V Слобода да се бараат, добиваат и користат ресурси	21
А Рестрикции на можноста да се бараат, добиваат и користат ресурси.....	22
Б Мерки за контратероризам и спречување на перење пари.....	23
В Овозможување на барање, добивање и користење ресурси на секој сектор.....	24
VI Влијание преку власта	26
VII Организирање на мирни собири	29
VIII Заклучоци и препораки	33

I. Вовед

1. Овој извештај е третиот извештај поднесен до Генералното собрание од страна на специјалниот известувач според Резолуцијата 24/5 на Советот за човековите права.
2. Во овој извештај, специјалниот известувач ја споредува овозможувачката средина која ја создаваат државите, мултилатералните организации и другите актери за бизнисите и граѓанските организации и ги подвлекува случаите кога тие се третираат нееднакво. Иако бизнисите и граѓанските организации се различни тела кои имаат различни цели, тие споделуваат и сличности, од кои најочигледна е онаа дека и двете се недржавни актери и начини за обединување на луѓето околу одредена цел, економска, социјална, културна или некоја друга.
3. И покрај овие сличности, специјалниот известувач откри дека државите и другите често наметнуваат пообемни регулативи врз граѓанските организации, и како закони и како практики, додека бизнисите добиваат поповолен третман. Резултатот е дека за бизнисите, овозможувачката средина – широко дефинирана како акција и неакција од страна на државите и другите чинители за промовирање посебен недржавен сектор – вообичаено е подобра отколку за граѓанските организации.
4. Специјалниот известувач на овие разлики им пристапува со свест дека државите имаат не само обврска според меѓународното право да ги заштитуваат правата на слобода на мирно собирање и здружување, туку дека имаат и обврска да ги промовираат тие права. Тој смета дека оваа обврска вклучува и должност да се создаде најдобра можна средина за постоење и работење на граѓанските организации. Тој заклучува дека во многу случаи државите можат да ги исполнат овие обврски со тоа што кон граѓанските организации и бизнисите ќе се однесуваат на порамноправен начин.
5. При подготовката на овој извештај, за специјалниот известувач беше многу корисно што присуствуваше на две експертски средби за овие прашања, во Бангкок на 17 и 18 декември 2014 година и во Стокхолм на 13 и 14 мај 2015 година. Тој им се заблагодарува на сите оние кои беа вклучени во организацијата на тие средби и кои го споделија своето искуство на средбите и/ или преку други средства, вклучително и преку одговорите на неговиот прашалник.¹

¹ Тринаесет држави и 12 граѓански организации одговорија на прашалникот. Одговорите се достапни на јазиците на кои се поднесени, на [www.ohchr.org/EN/Issues/Assembly/ Association/Pages/AnnualReports.aspx](http://www.ohchr.org/EN/Issues/Assembly/Association/Pages/AnnualReports.aspx).

6. За специјалниот известувач исто така беше од огромна корист великодушната бесплатна работа на Центарот за човековите права на Американската адвокатска комора, кој координираше и спроведе дополнително истражување кај адвокатските фирми и адвокатите за законите кои се однесуваат на третманот на бизнисите и граѓанските организации кај извесен број земји членки.²
7. Освен ова, специјалниот известувач ги зеде предвид релевантните елементи на материјалите кои се достапни во рамките на системот на Обединетите нации.

II. Концептуална и правна рамка

A Опфат и цел

8. На прв поглед, бизнисите и граѓанските организации можеби се чинат како чудни содружници. И двете се недржавни чинители, но во очите на јавноста и создавачите на политиките и двете се чинат дека бараат различни правила и третман. Основата на ваквиот третман се сведува на една точка на поделба: едните постојат за да прават профит, а другите се непрофитно тело.³
9. Но, освен нивните различни мотиви за профит, двата сектора споделуваат широк дијапазон на сличности. И двата се начини за здружување на многу луѓе, работодавачи и обезбедувачи на добра и услуги, претставуваат магнети за инвеститори и се можни платформи за мобилизирање луѓе и влијание на политиките. И двата се клучни за економскиот и политичкиот развој и двата имаат потенцијал да ја зголемат заштитата и промовирањето на човековите права.
10. Сепак, специјалниот известувач забележа дека многу влади прават големи напори да му помогнат на бизнис-секторот да расте и да успее. Споредбата со тоа како владите се однесуваат кон граѓанските организации уште повеќе го истакнува привилегираниот статус на бизнис-секторот: препреките при регистрацијата на непрофитните организации се често поголеми; нивната способност да ги проценат ресурсите често е ограничена и нивната работа може поревносно да се следи од страна на властите. Прашање е зошто, бидејќи одговорот има значителни импликации за исполнувањето на правата на слобода на мирно собирање и здружување.

² Некои состојби во некои земји споменати во овој извештај се предмет на известувања пратени од владите, како и на информации за печатените медиуми и извештаи издадени од чинители овластени со посебни процедури и високи претставници на Обединетите нации.

³ За целите на овој извештај, специјалниот известувач ја зема предвид дефиницијата на „здружение“ која се наоѓа во Заедничките насоки за слобода на здружување усвоени од Венециската комисија и од Организацијата за безбедност и соработка во Европа од декември 2014 година: „организирано, непрофитно тело базирано на доброволно групирање на лица со заеднички интерес, активност или цел. Здружението не мора да има правен статус, но треба да има некаква институционална форма или структура“ (CDL -AD(2014)046, пасус. 7, достапно на [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2014\)046-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2014)046-e)).

11. Специјалниот известувач ѝ пристапува на темата со свест дека има скоро немерлива разновидност и меѓу бизнисите и меѓу граѓанските организации. Деловните субјекти покриваат спектар од трговци-поединци, до масивни мултинационални корпорации со буџети кои ги надминуваат оние на некои држави. Граѓанските организации, од своја страна, можат да опфаќаат големи меѓународни невладини организации (НВО), па сè до локални групи и маалски фудбалски клубови. Деловните субјекти можат исто така да оформат непрофитни организации, а граѓанските организации можат да имаат претпријатија кои се деловни субјекти. Државите често имаат различни пристапи во регулирањето на недржавните правни субјекти, во зависност од стандарди како големина, цел и географски опфат.
12. Важно е да се напомене дека мотивацијата за различниот третман може, во одредени услови, да се поврзе повеќе со активностите на субјектот, отколку со неговиот статус како профитен или непрофитен субјект. На пример, профитните медиумски компании често се регулирани⁴ со особено строги закони. Од друга страна, големите меѓународни непрофитни организации можат да имаат поповолен третман, отколку некоја локална НВО за човекови права. Рестрикциите често се сведуваат на перципираните закани и придобивки за власта од страна на субјектот, иако специјалниот известувач заклучи дека генерално, во повеќето држави, граѓанските организации почесто се соочуваат со системски рестрикции, отколку бизнисите.
13. Овој извештај не дава сеопфатна споредба за секое прашање со кое се соочуваат сите видови субјекти во секој сектор. Тој ги подвлекува илустративните примери кога бизнисите имаат поповолен третман од граѓанските организации, без да има објективна причина за ваков третман. Специјалниот известувач верува дека овие примери покажуваат дека државите можат навистина да обезбедат простор за да расте еден сектор, ако сакаат, едноставно се работи за приоритети.
14. Во согласност со својот мандат, во овој извештај специјалниот известувач првенствено се концентрира на ситуации во кои овозможувачката околина е подобра за бизнисите, отколку за граѓанските организации, кои во понатамошниот текст се именуваат како „граѓанско општество“. Неговата цел е да илустрира дека државите можат да создадат овозможувачка околина за граѓанското општество на ист начин како што тоа го прават за бизнисите.

⁴ www.doingbusiness.ru/?option=com_k2&view=item&id=202:restriction-on-foreign-investors-activities&Itemid=404.

Б. Секторска еднаквост: „подеднакви“ не „идентични“

15. Во овој извештај бизнисите се избрани како точка за споредба заради нивните сличности со граѓанските организации како недржавни чинители и затоа што често имаат привилегирано место. Живееме во ера во која политичкиот дискурс често се врти околу економијата, работните места и растот. Бизнисите, особено големите корпорации, имаат огромна моќ во економијата,⁵ а како последица на тоа имаат големо влијание врз политичките лидери. Особено големите бизниси имаат и поголемо богатство, кое од своја страна им дозволува да влијаат на власта во државата, преку легални средства, на пример лобирање и донации на политичките партии, или преку корупција.
16. Специјалниот известувач верува дека е корисно да се подвлече таа привилегирана состојба на бизнисот во однос на тоа како се третираат граѓанските организации. Една причина е дека се дава референтна точка за тоа што е законски и технички можно во една јурисдикција. Ако еден бизнис може да се регистрира како правен субјект за неколку часа без значително мешање на владата, како во Руанда,⁶ на пример, зошто процедурата за граѓанските организации е значително различна? Сличен пристап за граѓанските организации би донел значителни економски, социјални и политички добивки.⁷
17. Специјалниот известувач нагласува дека не се залага автоматски за „идентичен“ третман за сите бизниси и граѓански организации, бидејќи може да има легитимна основа за различен третман во одделни случаи. Но, тој се залага за „секторска правичност“, што е тема за која се залага во своите претходни извештаи.⁸ Правичност меѓу секторите значи фер, транспарентен и непристрасен пристап во кој регулирањето на секој сектор се базира на домашното и меѓународното право, стандарди и норми. Освен ова, тоа подразбира регулативи кои се јасно одредени во законот, со минимални дискрециони права дадени на државните службеници.
18. Специјалниот известувач заклучи дека присуството на робустен, гласен и критичен граѓански сектор гарантира, скоро без исклучок, дека државата исто така има и добра деловна средина (обратното не важи: добра деловна средина не гарантира добра средина за граѓанското општество). Владеењето на правото е посилено, транспарентноста е

⁵ Не треба да се занемари економското влијание на глобалното граѓанско општество, проценето на 1,1 трилиони американски долари во 1999 година. Види <http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/08/Global-Civil-Society-I.pdf>. Меѓутоа, оваа сума претставува само околу 2,4% од вкупната глобална економија. Види J. Bradford DeLong, "Estimating world GDP, One Million B.C. -Present".

⁶ A/HRC/26/29/Додаток.2, пасус 57.

⁷ Ibid., пасус 58.

⁸ Види A/HRC/23/39, пасус 24; A/HRC/26/29/Додаток.2, пасуси 56-59.

поголема, а пазарите се помалку оптоварени со корупција. Навистина, присуството на критично граѓанско општество може да се гледа како барометар на довербата и стабилноста на една држава – важни фактори за бизнисите кои сакаат да инвестираат.⁹

19. Зајакнувањето на овозможувачката средина за граѓанското општество затоа не треба да се гледа како критика на бизнисот. Специјалниот известувач верува дека се работи за издигање на граѓанското општество. Интересите и мислењата на секој сектор можат да се разликуваат во многу аспекти, но ова е и очекувано во плуралистички и демократски општества. Важно е како општествата се справуваат со овие спротивставени перспективи и како им даваат простор на масата на јавниот дискурс. Државите имаат обврска да преземат позитивни мерки за да ги промовираат правата на слобода на мирно собирање и здружување. Подобро би ги промовирале и заштитиле тие права ако го подигнат својот третман на граѓанските организации на слични нивоа како и нивниот третман на бизнисите.

V. Методологија

20. Во овој извештај специјалниот известувач ги анализира законите и практиките во земјите членки, во пет области кои се суштински за градење овозможувачка средина и за бизнисите и за граѓанските организации:
- (а) Процедури за регистрација и процеси за раздружување;**
 - (б) Регулирање на работата;**
 - (в) Пристап до ресурси;**
 - (г) Политичко влијание и пристап до власта;**
 - (д) Организирање мирни собири.**
21. Анализата на специјалниот известувач е базирана на премисата дека државите имаат обврска според меѓународното право да преземат мерки и да ги заштитат и да ги промовираат правата на слобода на мирно собирање и здружување. Рестрикциите на овие права мораат да се строго мотивирани од ограничена претпазливост која е одредена со закон и која е неопходна во едно демократско општество за интересите на националната безбедност или јавната сигурност, јавниот ред, заштитата на јавното здравје или морал или заштитата на правата и слободите на другите.¹⁰ Како што изјавува Комитетот за човековите права, онаму каде што се прават овие рестрикции, државите мораат да ја покажат оваа неопходност и да преземат само такви мерки кои се соодветни на спроведувањето на легитимните цели за да се обезбеди постојана и ефективна заштита на овие права.¹¹

⁹ www.livemint.com/Opinion/3m6EyCcehT7ksaeeYq47IO/Whats-good-for-companies-is-good-for-NGOs-too.html and American Business in China, American Chamber of Commerce, 2011.

¹⁰ Меѓународна конвенција за граѓански и политички права, членови 21 и 22 (2). Исто така, види ја Универзалната декларација на човековите права, член 29 (2).

¹¹ Комитет за човековите права, општ коментар бр. 31, пасус 6.

III. Процедури за регистрација и процеси на здружување

22. Нееднаквоста во третманот на бизнисите и граѓанските организации често започнува со регулирање на самото постоење на субјектите. Во многу земји, разликите меѓу регистрирањето бизниси и граѓански организации можат да бидат големи и регистрацијата често може да биде потешка за вториве. Освен ова, овие разлики често се одразуваат во процедурите за deregистрација, кои на државите им даваат поширока моќ за здружување на граѓанските организации, отколку на бизнисите. Специјалниот известувач не наоѓа убедлива причина за овие разлики.

A. Регистрација

23. Како почетна точка, специјалниот известувач подвлекува дека правото на слобода на здружување подеднакво ги заштитува граѓанските организации кои не се регистрирани, што значи дека од граѓанските организации никогаш не треба да се бара да се регистрираат.¹² Да се дозволи постоењето нерегистрирани здружувања е фундаментално за добра овозможувачка околина за граѓанското општество. Здружение едноставно значи група на истомисленици кои се здружуваат заради заеднички интерес. Една демократска држава нема суштински интерес за регулирање ваков вид приватна активност сама по себе. Бидејќи граѓанските организации не можат да се сметаат како незаконски повеќе отколку бизнисите,¹³ државите треба да користат обично граѓанско или кривично право да го сметаат здружувањето незаконско според меѓународното право, до оној степен до кој тоа го прават за незаконските деловни активности.

24. Регистрацијата треба да се гледа како доброволен процес во кој се вклучуваат граѓанските организации заради размена на добро, на пример, за добивање статус на правен субјект и квалификување за даночни олеснувања. Често, бизнисите се во истата ситуација. Многу јурисдикции дозволуваат целосна сопственост или партнерство без да има потреба од нивно инкорпорирање како посебен правен субјект. Инкорпорирањето едноставно носи дополнителни придобивки, како овозможување на субјектот да добие кредитни или даночни олеснувања, или да отвори сметка во банка.

25. Поединците кои се вклучени во нерегистрирани здружувања треба да бидат слободни да спроведуваат каква било активност и не треба да бидат предмет на кривични санкции.¹⁴ Во оваа смисла, специјалниот

¹² A/HRC/20/27, пасус 56

¹³ A/HRC/23/39, пасус 23.

¹⁴ A/HRC/20/27, пасус 56.

известувач ги цитира како најдобра практика законите во извесен број држави, како Австралија,¹⁵ Франција,¹⁶ Индонезија,¹⁷ Намибија,¹⁸ Норвешка¹⁹ и Швајцарија,²⁰ кои експлицитно дозволуваат постоење нерегистрирани здружувања.

26. Специјалниот известувач смета дека најдобри практики на регистрација се оние кои се едноставни, неоптоварени, па дури и бесплатни и експедитивни.²¹ Регистрацијата треба да следи по „процедура на известување“ (наместо „пред процедурата на авторизација“), овозможувајќи им на граѓанските организации автоматски да добијат правен статус штом ќе ги известат властите.²²
27. Законите за регистрација треба да бидат недискриминаторски, релевантни за легитимните интереси на државата и да не даваат премногу дискреција во рацете на властите. Најдобрите практики диктираат дека државите не треба да ја судат целта на здружението кога го регистрираат, сè додека е во согласност со меѓународното право.
28. За жал, во многу јурисдикции, властите поставуваат неразумни барања за регистрација на граѓанските организации и имаат многу повеќе дискреција над регистрацијата на граѓанските организации, отколку над бизнисите. Во случајот со Кајманските Острови, профитен субјект може да се регистрира со пополнување меморандум за инкорпорирање кај властите, регистрацијата е автоматска по пополнувањето.²³ Меѓутоа, регистрацијата на организации е предмет на целосна и ексклузивна дискреција на гувернерот, без временски ограничувања за неговата одлука.²⁴ Во Никарагва, давањето статус на правен субјект на непрофитна организација бара одлука на националното собрание,²⁵ а инкорпорирањето на деловен субјект е лесно, без некаква дискреција на државата.²⁶ Во Белорусија, пријавите за регистрација кои ги пополнуваат граѓанските организации се разгледуваат во рок од еден месец, со можност за пролонгирање од за уште еден месец. Регистрацијата на

¹⁵ www.ato.gov.au/Non-profit/Getting-started-for-non-profit-organisations/Choosing-a-legal-structure/.

¹⁶ Член 2 за Законот за здруженија од 1901 година.

¹⁷ Закон за општествени организации (Organisasi Kemasyarakatan), Закон бр. 17 од 2013 година (Индонезија).

¹⁸ 18 Центар за правна помош, Виндхук, 2008, „Како да се создаде непрофитна група“, достапен на www.lac.org.na/projects/grap/Pdf/non-profit.pdf.

¹⁹ www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Answers/States/Norway.pdf.

²⁰ Швајцарски граѓански закон, член 60.

²¹ A/HRC/20/27, пасус 57; исто така види Резолуција на Советот за човековите права 22/6, пасус 8.

²² A/HRC/20/27, пасуси 58 и 90

²³ Закон за компании, делови 26 и 27. Законот за компании е достапен како Додаток бр. 6 објавен во Вонредниот службен весник бр. 82 од 11 октомври 2013 година.

²⁴ Закон за компании (2013), дел 80.

²⁵ Закон бр. 147: Општ закон за непрофитни правни субјекти, членови 6-8; Основен закон бр. 606 на законодавната власт, членови 152-155.

²⁶ Комерцијален закон на Никарагва од 22 март 1869 година; Ley General de los Registros Públicos, Ley No. 698, aprobada el 27 de Agosto del 2009, La Gaceta No. 239 del 17 de Diciembre del 2009.

бизнисите, од друга страна, се смета за завршена во моментот кога е пополнета пријавата.²⁷

29. Често процедурите за регистрација се едноставно пообемни и побироократски за граѓанските организации. Во Египет, компанија во мешовита сопственост може да се создаде за околу 15 дена,²⁸ регистрацијата на здружение може да потрае до 60 дена, а процесот е предмет на широка владина дискреција.²⁹
30. Во Еквадор, граѓанските организации се соочуваат со повисоки такси за регистрација и барања за основачки капитал (до петпати поголеми од бизнисите).³⁰ Законот исто така бара документите за регистрација на граѓански организации да се заверат или да се подготват од страна на лиценциран адвокат.³¹ За деловните субјекти нема такво барање. Во Сенегал, регистрацијата на деловните субјекти трае најмногу до 48 часа и не бара владино одобрување.³² Граѓански организации можат да се формираат откако е регистрирана изјава за таа цел,³³ меѓутоа граѓански организации кои ги основаат странски државјани се предмет на одобрување од страна на владата.³⁴ Како што претходно забележа специјалниот известувач, државјанството или статусот на жителство не е соодветна основа за ограничување на правото на слобода на здружување (или слобода на мирно собирање) според меѓународното право.³⁵
31. Специјалниот известувач исто така смета дека е проблематично кога државите бараат неразумно висок број „основачи“ за да се формира една асоцијација, особено кога деловните субјекти можат да се формираат со помалку луѓе. Во Хондурас, на пример, законот бара само двајца луѓе за формирање деловен субјект, но основањето здружение бара седум члена на одборот.³⁶ Најдобрите практики³⁷ диктираат дека само двајца луѓе се доволни да се формира здружение, како во случајот со Ерменија,³⁸ со Естонија³⁹ и со Луксембург.⁴⁰
32. Во Еквадор, Извршниот декрет бр. 16 налага граѓанските организации да му дозволат членство секому со „леgitимен интерес“ кој бара да се

²⁷ Одговор на прашалникот на специјалниот известувач од страна на Центарот за правни трансформации (Lawtrend), 2015.

²⁸ Светска банка, „Doing business“ извештај за Египет.

²⁹ Закон за невладини организации, бр. 84 од 2002, член 6.

³⁰ Извршна одредба бр. 16 од 4 јуни 2013 година.

³¹ Ibid.

³² Декрет бр. 2000-562 од 10 јули 2000 година, за создавање на Агенцијата за промоција на инвестиции и големи проекти.

³³ Нов закон за граѓански и комерцијални обврски на Сенегал, член 812.

³⁴ Ibid., член 824.

³⁵ A/HRC/20/27, пасус 54.

³⁶ Ley Especial de Fomento de Organizaciones No Gubernamentales de Desarrollo, бр. 32-2011.

³⁷ ОБСЕ - Заеднички насоки за слобода на здружување на Венецијанската комисија, пасус 148.

³⁸ A/HRC/20/27, пасус 54.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Alain Steichen, Précis de droit des sociétés, 4e, éd.

приклучи,⁴¹ барање на кое специјалниот известувач не наиде кај бизнисите дури и во најрестриktivните јурисдикции.

33. Различен третман може да се види и во споредбата на тоа како државите помагаат во процесот на основање во секој од секторите. Од пред извесно време, има пролиферација на таканаречените „едношалтерски“ системи за бизнисите, кои го насочуваат процесот на регистрација и собирање информации за новите претпријатија или инвеститори. Примерите ги вклучуваат Унгарија,⁴² Јамајка,⁴³ Кенија,⁴⁴ Република Кореја⁴⁵ и Сенегал.⁴⁶ Има малку слични иницијативи за поттикнување на формирањето граѓански организации, иако службата на Центарот за добредојде на НВО во Женева⁴⁷ се издвојува како позитивен исклучок.

Б. Дерегистрација и расформирање

34. Државите кои наметнуваат поголеми барања за регистрација на граѓански организации исто така овозможуваат експедитивно расформирање на таквите организации во споредба со бизнисите. Специјалниот известувач е особено загрижен за овој диспарат во државите каде работата на нерегистрирани здружувања се смета за нелегална, бидејќи дерегистрацијата неизбежно води до затворање на организацијата и последователна криминализација на нејзините членови.
35. Законот на Хондурас, на пример, одредува дека властите можат да наредат расформирање на некое здружение кога тоа нема да поднесе годишен извештај во рок од две години или откако некој претставник на организацијата ќе изврши кривично дело.⁴⁸ За деловните субјекти нема такви одредби.
36. Регистарот на граѓанските организации во Малезија има апсолутна дискреција да ги повлече регистрациите на граѓанските организации кои „по негово мислење“ се користат за цели кои се сметаат за „некомпатибилни со интересот на безбедноста на Малезија или некој нејзин дел, јавниот ред или моралот“.⁴⁹ Законот не дава можност за

⁴¹ Член 9.

⁴² www.bbr.hu/whatisbbr/members/itd.

⁴³ www.jamaicatradeandinvest.org/.

⁴⁴ www.nation.co.ke/business/Kenya-Investment-Authority-Permits-Approval/-/996/2528560/-/k3f24hz/-/index.html.

⁴⁵ www.investkorea.org/ikwork/iko/eng/main/index.jsp.

⁴⁶ <http://creationentreprise.sn/>.

⁴⁷ www.cagi.ch/en/ngo.php.

⁴⁸ Ley Especial de Fomento de Organizaciones No Gubernamentales de Desarrollo, No. 32-2011.

⁴⁹ Закон за здруженија 1966, дел 5 (1).

судска заштита.⁵⁰ Раздружувањето на компаниите може да се нареди од слични причини, но само откако е даден судски налог.⁵¹

37. Слично, во Египет, министерот за социјални прашања може да затвори некое здружение, ако, меѓу другото, добива или праќа фондови во странство, го нарушува јавниот ред или морал, или пак е поврзано со странска организација.⁵² Законот за компании во Египет не дава слична основа за недоброволно затворање деловни субјекти, ниту пак некои од горенаведените активности се нелегални за компаниите.⁵³
38. Недоброволното отпуштање и суспензија се можеби најсериозните санкции кои властите можат да ѝ ги наметнат на некоја организација. Тие треба да се користат само кога други, понерестриктивни мерки би биле недоволни и би требало да се водат по принципите на пропорционалност и неопходност.⁵⁴ Освен ова, граѓанските организации треба да имаат право да се жалат на одлуките кои се однесуваат на суспензија или отпуштање пред независен суд.

IV. Слобода за спроведување активности

39. Граѓанските организации често имаат построг третман од бизнисите при регулирањето на нивните операции и активности. Тие потешкотии, кои често го нарушуваат нивното право слободно да ги спроведуваат своите активности, вклучуваат построги ограничувања на опфатот или локацијата на работењето, поголеми рестрикции на политичките придонеси, поинтрузивни ревизии и барања за известување и насочени вознемирувања или освети.

A. Мешање на владата и ограничувања на опфатот на дејствување

40. Државите често го ограничуваат опфатот на работа и на бизнисите и на граѓанските организации, но на различни начини. Некои од овие контроли се потесно поврзани со легитимните области на националната безбедност или јавниот интерес (на пример, во Соединетите Американски Држави)⁵⁵ или здравствениот сектор (во Никарагва).⁵⁶ Други рестрикции можат да се оправдаат врз основа на националната

⁵⁰ Ibid., дел 18.

⁵¹ Закон за компании, дел X.

⁵² Закон за невладини организации, член 42

⁵³ Закон за компании, бр. 159 од 1981.

⁵⁴ A/HRC/20/27, пасус 75.

⁵⁵ www.cfr.org/foreign-direct-investment/foreign-investment-us-national-security/p31477.

⁵⁶ Закон за промоција на странски инвестиции бр. 344, член 3.

безбедност или неисполнувањето на меѓународните закони под строг надзор. Наместо тоа, тие се чинат насочени кон строго регулирање на секторите кои можат да бидат политичка, а не безбедносна закана.

41. Медиумите и телекомуникациските субјекти, профитни или непрофитни, често се соочуваат со препреки во работењето. Сингапур, како една од најслободните средини за бизнис во светот, го ограничува странското учество во телекомуникациите и домашните медиуми кои имаат вести.⁵⁷
42. Меѓутоа, препреките за граѓанските организации се многу поголеми. Етиопија забранува странски организации да се вклучуваат во долг список активности, вклучително „унапредување на човековите и демократските права“. ⁵⁸ Хуманитарно здружение се смета за „странско“ ако е базирано во друга земја, ако има неетиопски членови или ако добива повеќе од 10 проценти од своите финансии од меѓународни извори. ⁵⁹ Етиопија исто така забранува странски инвестиции во одредени комерцијални сектори, како банкарството и масовните медиуми.⁶⁰
43. Во Оман, Министерството за социјален развој, кое е задолжено за контрола на задолжителната регистрација на граѓанските организации, ги регистрира само субјектите кои спаѓаат во една од четирите идентификувани тематски категории.⁶¹ Граѓанските организации во овие тематски области, не можат да се регистрираат, ниту пак граѓанските организации чии цели се сметаат за „премногу слични“ на веќе постоечко здружение.⁶²
44. Кина⁶³ и Руанда⁶⁴ бараат граѓанските организации да добијат писмено одобрување за своите активности и „писмо за соработка“, пред регистрацијата. Овие одредби функционираат како барање дозвола и често се користат да се контролира опфатот на работата на граѓанските организации. Освен ова, странските НВО во Руанда имаат ограничување од 20 проценти на тековните трошоци во програмите,⁶⁵ ниво на владино мешање што би било незамисливо во комерцијалниот сектор.
45. Правото на слобода на здружување служи како платформа за поединците заеднички да ги исполнуваат своите интереси, независно од вклученоста на владата. Граѓанските организации, како и бизнисите,

⁵⁷ Канцеларија на комесарот за хуманитарни организации, Ревидирани насоки за јавно и приватно финансирање (февруари 2014).

⁵⁸ Објава за хуманитарни организации и здруженија, пасуси 14 (5) и 14 (2) (j) - (n).

⁵⁹ Ibid., пасуси 2 (2) и 2 (4).

⁶⁰ Регулатива 270/2012, дел 3, пасус 1 (a) и (d).

⁶¹ A/HRC/29/25/Додаток 1, пасус 42.

⁶² Ibid., пасус 43.

⁶³ Регулативи за регистрација и работа со социјални организации, усвоени во 1998.

⁶⁴ A/HRC/26/29/Додаток 2, пасус 48.

⁶⁵ Ibid., пасус 53.

треба да бидат слободни да ги одредуваат и да дејствуваат во областите кои ги засегаат, без мешање на властите. Ова вклучува работа на прашања кои властите на ги сметаат за приоритетни. Како што забележа специјалниот известувач, моќта за иновација се зголемува преку отвореност. Разновидноста на интервенции и пристапи⁶⁶ го зајакнува непрофитниот сектор и на крајот овозможува поотворено, потолерантно и постабилно општество.

46. Широките рестрикции на категориите во географскиот опфат или видовите активности на граѓанските организации се суштински сомнителни.⁶⁷ Навистина, треба да се гледаат како *prima facie* нарушувања на меѓународното право, бидејќи преемптивните и сеопфатни забрани на одредени категории работа не се во согласност со ограничувањата дадени во меѓународното право.

Б. Политичка активност и придонеси

47. Прашањето за тоа како да се регулира политичката активност на организациите е чувствително и за тоа нема широк меѓународен консензус. Некои држави забрануваат секаква политичка активност или придонеси на политички партии, кандидати или каузи на таканаречени „правни лица“, додека други имаат многу малку ограничувања. Прашањето за тоа кој систем е подобар е вон опфатот на овој извештај, но специјалниот известувач со загриженост забележува дека многу држави ги третираат бизнисите и граѓанските организации многу различно во оваа насока, на штета на вториве.
48. Сенегал,⁶⁸ на пример, нема формална легислатива која ги регулира политичките придонеси, но јасно забранува граѓанските организации, а не бизнисите, да се вклучуваат во некоја „политичка активност“, освен ако не се политички партии. Етиопија им забранува на „хуманитарните организации“ и на НВО да донираат на политички партии⁶⁹ но домашните компании се слободни да донираат со одредени граници.⁷⁰
49. Во Канада,⁷¹ Законот за данок на приход ги ограничува „политичките активности“ на регистрираните хуманитарни организации, барајќи таквите активности да бидат „придружни и инцидентни“ на хуманитарните активности. Меѓутоа, Даночната агенција на Канада ги спроведува своите овластувања според делот 149.1 (6.2) од Законот за данок на приход за широко да ја дефинира „политичката активност“ како вклучување јасни повици за политичка акција (како поттикнување на јавноста да повика

⁶⁶ Ibid., пасус 69.

⁶⁷ Скорешните тврдења за обиди за мешање во правото на здружување се однесуваат на Народна Демократска Република Лао (А/НRC/30/27, случај LAO 1/2015); Руанда (А/НRC/29/50, случај RWA 2/2014) и Јужен Судан (А/НRC/28/85, случај SSD 1/2014).

⁶⁸ Закон за граѓански и комерцијални обврски на Сенегал, член 814.

⁶⁹ Ревидиран проглас за регистрација на политичките партии од септември, 2008, член 52 (1) (c).

⁷⁰ Ibid., член 51 (1) (b).

⁷¹ Види www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/plcy/cps/cps-022-eng.html.

јавен службеник да задржи, да се спротивстави или да смени некој закон, политика или одлука на некое ниво на власта во Канада или во странска држава) и создавањето атмосфера која поттикнува таква акција. Нехуманитарните субјекти, вклучително и бизнисите, се соочуваат со помалку рестрикции.

50. Специјалниот известувач го гледа различниот третман на политичката активност на бизнисите и граѓанските организации како еден вид дискриминација против граѓанското општество која значи нарушување на правата на слобода на здружување и учествување во јавни прашања.⁷² Освен ова, различните правила за секој сектор можат да доведат до различен пристап до оние кои носат одлуки, давајќи им предност на оние на кои им е дозволено да придонесат.
51. Специјалниот известувач претпочита закони кои подеднакво ги третираат бизнисите и граѓанските организации кога се работи за регулирање на политичките придонеси и активности, како во Индонезија⁷³ (истите правила се однесуваат на политичките придонеси во секој сектор), во Република Кореа⁷⁴ (и на двата сектора им е забрането да даваат политички донации) и во Франција⁷⁵ (на сите „правни лица“ им е забрането да даваат политички придонеси).

V. Барања за ревизија и извештаи

52. Државите можат, во посебни околности, да имаат легитимен интерес за ревизија на финансиските книги на граѓанските организации за да се види дали се во согласност со законот, но овој интерес не се разликува значително во споредба со бизнисите. Примарната разлика меѓу двете е нивната мотивација за профит. Ако едно здружение добива даночни олеснувања за регистрација како непрофитен субјект, државите имаат легитимен интерес да се осигураат дека здружението не остварува профит и не дистрибуира заработка. Надвор од ова, има малку објаснувања за наметнување конкретни разлики во ревизијата или во процесот на известување. Секој субјект може потенцијално да ги прекрши даночните закони или да се вмеша во финансиски криминал. Нема доказ дека некој сектор е поризичен во оваа смисла.
53. Исто така, нема основа во меѓународното право за човековите права за наметнување погломазни барања за известување на граѓанските организации, отколку на бизнисите. Оправдувањето како заштита на суверенитетот на државата или обезбедување ефективност на помошта

⁷² Меѓународна конвенција за граѓански и политички права, член 25.

⁷³ Закон бр. 42 од 2008 за изборите за претседател и заменик-претседател, членови 94-96.

⁷⁴ Закон за политички фондови, 2005, член 31.

⁷⁵ Француски изборен законик, член L. 52-8.

не се легитимна основа според Меѓународната конвенција за граѓански и политички права.⁷⁶ Дури и легитимните државни интереси, како заштитата на националната безбедност, не треба да се користат за да се оправда претераното наметнување. Рестрикциите на правото на слобода на здружување мораат да се базираат на индивидуални и јасни сомневања, а не на преемптивен сомнеж на целиот сектор.

54. И покрај ова, неколку држави, вклучувајќи го и Еквадор,⁷⁷ наметнуваат режими за ревизија и известување за граѓанските организации кои се покомплексни, поскапи и поинтрузивни, отколку оние за бизнисите. Канадската агенција за приходи се соочи со обвинувања дека спроведува селективни и казниви ревизии на неколку хуманитарни организации кои биле критички насочени кон владата.⁷⁸ Овие ревизии се фокусирани на тоа дали хуманитарните организации се вклучиле во таканаречена „политичка активност“, која е ограничена според Законот за данок на приходи.⁷⁹
55. Во Малезија, од граѓанските организации се бара на Регистарот на граѓански организации на годишно ниво да му достават детален список на внатрешни информации, вклучително и суми и опис на сите пари и имот добиен од странски субјекти.⁸⁰ Барањата за ревизија и известување за бизнисите се полесни и се состојат само од основни годишни извештаи, ревизија и записници од состаноците на акционерите.⁸¹
56. Во Камбоџа, Законот за здруженија и невладини организации (ЛАНГО), усвоен од националното собрание и сенатот во јули 2015 година, ѝ дозволува на владата да спроведе ревизија или истражување на граѓанските организации „во случај тоа да е потребно“.⁸² Властите немаат таква моќ според Законот за комерцијални претпријатија кога се работи за бизниси.⁸³ Понатаму, ЛАНГО бара од сите граѓански организации да поднесат годишни финансиски извештаи до владата;⁸⁴ Законот за комерцијални претпријатија ова го бара само од јавните претпријатија.⁸⁵

⁷⁶ Види на пр., A/HRC/23/29, пасуси 39-42 и 27-34.

⁷⁷ Граѓанските организации мораат да им обезбедат пристап на властите да спроведат физичка ревизија, додека бизнисите не се обврзани да им дадат на регулаторите физички пристап да спроведат инспекции на лице место на нивните операции, објекти и документација. Извршен декрет бр. 16, член 21 (4 јуни 2013).

⁷⁸ Види на пр, Stephen Harper's CRA: Selective Audits, "Political" Activity, and Right -Leaning Charities, Broadbent Institute, October 2014.

⁷⁹ Канадската агенција за приходи, достапна на www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/pplyng/rgstrtn/rght-eng.html; see also www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/chrts/cmmnctn/pltbl-ctvts/menu-eng.html.

⁸⁰ Закон за здруженија, дел 14.

⁸¹ Види на пр., Закон за компании, делови 142, 148 и 166 А.

⁸² Закон за здруженија и невладини организации, член 25. Види "Cambodia's NGO bill threatens a free and independent civil society — UN expert urges Senate to reject it", 15 July 2015, available from www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16240&LangID=E.

⁸³ Закон за комерцијални претпријатија, член 224.

⁸⁴ Закон за здруженија и невладини организации, член 25.

⁸⁵ Закон за комерцијални претпријатија, член 228.

57. Специјалниот известувач со одобрување го забележува режимот на ревизија во Намибија⁸⁶ кој востановува значително слични барања за граѓанските организации и за бизнисите. Тој смета дека најдобра практика е да се востановат поедноставени процедури за ревизија и известување, како во Никарагва,⁸⁷ за помалите организации, кои можеби немаат финансиски и човечки ресурси за исполнување покомплексни финансиски регулативи.
58. Специјалниот известувач исто така го забележува спротивниот ефект кој политиките на донаторите за известување можат да го имаат врз некои граѓански организации. Една скорешна студија заклучи дека, на пример, глобалните НВО трошат скоро 80 проценти повеќе за да ги следат своите финансии и вработуваат скоро двапати повеќе персонал во финансиските одделенија, отколку мултинационалните корпорации,⁸⁸ во голем дел заради рестрикциите кои им ги наметнале финансиерите. Додека политиките на донаторите не се наменети за рестрикција на правото на слобода на здружување, тие сепак можат да го имаат овој ефект со дополнителни оптоварувања. Ова, од своја страна, ги фаворизира големите граѓански организации, т.е. меѓународните НВО.

Г. Друг надзор и контрола

59. Државите наметнуваат различни механизми за друга контрола и надзор, кои диспропорционално се насочени кон граѓанските организации. Надгледувањето на граѓанското општество е големо прашање последниве години, со примери кои вклучуваат полициско инфилтрирање (Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска),⁸⁹ нагласено испитување на активистите (Канада)⁹⁰ и надзор на НВО и социјалните движења (Бразил).⁹¹
60. Има забележително отсуство на извештаи на државите кои се однесуваат на бизнисите и надзор во нивните јурисдикции – иако некои државни безбедносни агенции се обвинети за шпионирање на странски компании во корист на домашните бизниси. Уште повеќе, шпионирањето или хакирањето кои се однесуваат на бизнисите често се гледа како закана за националната безбедност и многу држави користат значителни ресурси да се справат со него.⁹²

⁸⁶ Види www.lac.org.na/namlex/Company.pdf and www.pwc.com/na/assets/pdf/business-and-investment-guide-for-namibia.pdf.

⁸⁷ Види Закон бр. 147: Општ закон за непрофитни правни лица (1992).

⁸⁸ <https://hbr.org/2013/04/the-efficiency-trap-of-global/>.

⁸⁹ Види А/НРС/23/39/Додаток1, пасуси 24-28.

⁹⁰ А/НРС/30/27, случај CAN 1/2015.

⁹¹ А/НРС/24/21, случај BRA 1/2013.

⁹² www.ncsc.gov/issues/economic/.

61. Специјалниот известувач го потенцира вознемирувачкиот тренд во Малезија, каде десетици луѓе се обвинети за бунт по нивната критика на владата или нејзините претставници.⁹³ Законот се применува на одредени поединци, вклучително политичари, бранители на човековите права, академици, адвокати, студенти и новинари. Меѓутоа, само граѓанските организации, а не и бизнисите, се соочуваат со дерегистрација ако, како субјекти, го прекршат Законот за бунт.⁹⁴
62. Законите за национална безбедност можат исто така да се злоупотребат за да се заштитат деловните интереси на штета на граѓанските организации. Специјалниот известувач доби извештаи дека законите во Канада⁹⁵ и во Индонезија⁹⁶ кои заштитуваат витални национални интереси често се злоупотребуваат за да се заштитат интересите на приватните бизниси на штета на групите на граѓанското општество кои ги користат своите права за мирно собирање и здружување. Специјалниот известувач ова го гледа како симптоматско за еден тренд кон тоа дека некои држави сметаат одредени деловни интереси како поважни „стратешки национални интереси“, отколку заштитата на фундаменталните права.
63. Слично, граѓанските организации и нивните лидери често се предмет на построги кривични казни за вклучување во „екстремистички“ или терористички активности. На пример, Кривичниот закон на Казахстан смета дека „лидер на јавно здружение“ (иако не е бизнис) е отежнувачки фактор кој води до поголеми казни во извесен број злосторства.⁹⁷ Во Турција, казните за делото терористичка пропаганда се удвојуваат ако делото е направено во просториите на некое здружение и фондација.⁹⁸
64. Соединетите Американски Држави имаат построг третман на граѓанските организации за прекршување на Законот за антитероризам, кој забранува „свесно обезбедување материјална поддршка“, вклучително финансирање, на терористички организации.⁹⁹ Во март, 2007 година, Чикита брендс интернешнл доби само парична казна за свесно директно плаќање на терористи за заштита од насилство во Колумбија,¹⁰⁰

⁹³ www.ohchr.org/FR/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15144&LangID=E.

⁹⁴ Закон за здруженија, дел 13.

⁹⁵ <http://canadians.org/blog/rcmp-sees-anti-petroleum-movement-threat>.

⁹⁶ Претседателскиот декрет (KePres 63/2004) за заштита на виталните национални објекти ги легитимира заедничките воени и полициски операции против сите закани за „виталните национални објекти“ кои вклучуваат: локации, згради, инсталации или бизниси кои засегаат многу луѓе, кои се од државен интерес или сочинуваат важен извор на приход за државата.

⁹⁷ Кривичен закон на Казахстан, член 254.

⁹⁸ Член 7 (3) за Законот за антитероризам; види и GökçeÇiçek Ayar and Ulaş Karan, “Active participation in civil society: international standards, obstacles in national legislation”, Препораки, февруари 2014, достапно на www.tusev.org.tr/usfiles/files/LegalFrameworkReport_website.pdf.

⁹⁹ 18 U.S.C. § 2339B.

¹⁰⁰ www.charityandsecurity.org/news/Chiquita_Banana_Fined_Not_Shut_Down_Transactions_Designated_Terrorists.

додека девет хуманитарни организации од Соединетите Американски Држави од 2001 година се затворени за слични прекршувања.

65. Во некои случаи, ограничувањата на човековите права можат директно да се поврзат со напорите на државите да се поттикне деловната средина. Бизнесите потоа профитираат од овие прекршувања, понекогаш барајќи од државните безбедносни органи понатамошна заштита. Тие често извршуваат кривични дела без да бидат казнети. Ова е особено вистина на полето на експлоатацијата на човечките ресурси, како што документира специјалниот известувач во својот извештај до Советот за човековите права во 2015 година.¹⁰¹ На пример, во Колумбија се случи освета против активисти кои се спротивставија на интересите на големите бизниси,¹⁰² како и во Народна Демократска Република Лао¹⁰³ и на Филипините.¹⁰⁴
66. Специјалниот известувач ја препознава улогата на синдикатите во застапувањето за подобра работна средина за вработените во непрофитниот сектор во клима во која заштитата еродира, со цел да се зголемат можностите за инвестирање. Тој со загриженост ја забележува политички мотивираната репресија на синдикалните работници како освета за нивната легитимна работа, на пример во Бангладеш,¹⁰⁵ во Колумбија¹⁰⁶ и во Гватемала.¹⁰⁷ Правото на слободно здружување го вклучува и правото да се формираат и да се пристапи кон синдикати и државите имаат примарна одговорност да обезбедат дека подобрувањето на деловната средина не ги спречува работниците во уживањето на ова право.

V. Слобода да се бараат, добиваат и користат ресурси

67. Специјалниот известувач повеќе пати подвлече дека слободата да се бараат, обезбедуваат и користат ресурси, од домашни, странски и меѓународни извори, е суштинска за постоењето и ефективното работење на кое било здружение, без оглед колку е мало.¹⁰⁸ Несоодветните рестрикции на оваа слобода се јасно нарушување на правото на слобода на здружување.¹⁰⁹ И покрај ова, специјалниот известувач откри дека извесен број држави наметнуваат големи рестрикции на слободата на граѓанските организации да пристапуваат кон финансиски, човечки и материјални ресурси, додека многу поактивно ги промовираат инвестициските активности на бизнисите.

¹⁰¹ А/НРС/29/25

¹⁰² А/НРС/25/74, случај COL 11/2013.

¹⁰³ А/НРС/23/51, случај LAO 3/2012; А/НРС/23/39/Додаток 2, пасус 235.

¹⁰⁴ А/НРС/27/72, случај PHL 2/2014.

¹⁰⁵ А/НРС/28/85, случај BGD 6/2014.

¹⁰⁶ А/НРС/29/50, случај COL 11/2014; А/НРС/28/85, случај COL 6/2014; и А/НРС/29/25/Додаток 3, пасус 125.

¹⁰⁷ Е/С.12/ГТМ/СО/3, пасус 16.

¹⁰⁸ А/НРС/23/39, пасус 8.

¹⁰⁹ Ibid., пасуси 15-18.

A. Рестрикции на можноста да се бараат, добиваат и користат ресурси

68. Странското финансирање или инвестиции е оној вид ресурс кој најчесто е предмет на државни рестрикции, и за бизнисите и за граѓанските организации. Специјалниот известувач, меѓутоа, откри дека трендовите за бизнисите и граѓанските организации се многу различни. Во минатата деценија, несоодветните рестрикции на слободата на граѓанското општество да пристапува кон странски фондови пораснаа значително, додека рестрикциите на странските инвестиции во бизнисот исчезнуваат.
69. Индија, на пример, има долга репутација дека е непријателски настроена кон странските инвестиции во деловниот сектор,¹¹⁰ но сега поттикнува странски инвестиции во неколку сектори.¹¹¹ Сепак, Законот за регулирање на странските придонеси во земјата бара граѓанските организации кои добиваат фондови од „странски извори“ да добијат претходна дозвола или да се регистрираат според законот, така воспоставувајќи де факто процес на издавање дозвола за странските донации.¹¹²
70. Етиопија им забранува на домашните НВО кои работат во некои области базирани на права да добиваат повеќе од 10 проценти од своите финансии од странски извори.¹¹³ Дека рестрикциите на странските инвестиции за бизнисите се далеку помали, можеби најдобро може да се илустрира со фактот дека Етиопија има зачудувачки 1.500 проценти пораст на директните странски инвестиции во минатите седум години.¹¹⁴
71. Руската федерација бара граѓанските организации кои добиваат странски фондови и се вклучени во непрецизно дефинирана „политичка активност“ да се регистрираат како „странски агенти“, што има конотација дека се шпиони.¹¹⁵ Сепак, сè до 2013 година, една студија на Обединетите нации ја рангира Руската Федерација како третата најуспешна земја во светот во привлекување странски капитал.¹¹⁶
72. Египет исто така има строго ограничени слободи на граѓанските организации да прифаќаат странски фондови и забранува да се прифаќаат без дозвола на владата.¹¹⁷ Ако не се обезбеди претходна

¹¹⁰ Swapna S. Sinha, *Comparative Analysis of FDI in China and India: Can Laggards Learn from Leaders?* (Boca Raton, Florida, United States, Dissertation.com, 2008), стр. 67.

¹¹¹ <http://www.mondaq.com/india/x/256108/international+trade+investment/Liberalization+Of+Foreign+Direct+Investment+Limits+In+12+Sectors>.

¹¹² Закон за (регулација на) странски придонеси, бр. 42 од 2010, поглавје III, дел 11, пасус 2

¹¹³ Прокламација за хуманитарни и други здруженија, пасус 2 (2), Федерален весник бр. 25, 13 февруари 2009. Види A/HRC/20/27/Додаток 3, пасус 116, случај ETH 6/2011.

¹¹⁴ www.ft.com/intl/cms/s/0/0faa1dac-ea88-11e4-a701-00144feab7de.html#axzz3YcvbNqX1.

¹¹⁵ Види A/HRC/23/39/Додаток 2, пасус 342, случај RUS 5/2012.

¹¹⁶ Монитор на глобалните инвестиции и трговија, бр. 15, достапен на http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2014d1_en.pdf.

¹¹⁷ Закон за невладини организации, член 17 и Извршен статут на Законот за невладини организации, член 62.

согласност, може да следи затворање и кривични казни, вклучувајќи затвор. Само во 2012 година владата поднесе пријави против повеќе од 40 египетски и странски вработени во НВО за користење странски фондови во НВО без претходно одобрение.¹¹⁸ За разлика од ова, Египет пред скоро време донесе цел бран реформи насочени кон зголемување на комерцијалните странски инвестиции,¹¹⁹ на пример со потпишување билатерални конвенции со повеќе од сто земји за да се обезбеди заштита и привилегии за странските инвеститори.¹²⁰

73. Некои држави исто така наметнуваат генерални рестрикции кои влијаат на способноста на граѓанските организации да имаат пристап до домашни ресурси. Азербејџан, на пример, забранува анонимни донации, без оглед колку се мали,¹²¹ создавајќи апсурдна ситуација во која граѓанските организации не можат да прифатат придонес од ситни пари во кутија за донации без да го документираат идентитетот на донаторот.
74. Слободата за пристап до ресурси е суштинска за правото на слобода на здружување и сите рестрикции кои ѝ се наметнуваат мораат да бидат неопходни и соодветни.¹²² Рестрикциите наведени погоре не го минуваат тестот и нивниот неуспех во тоа е дури и поголем кога ќе се постави до споредбено либералните правила кои се однесуваат на бизнис-инвестициите во истите држави.
75. Од другата страна на спектарот, Јамајка¹²³ и Никарагва¹²⁴ имаат релативно отворени правила за пристап до ресурси, кои се чини дека се однесуваат подеднакво и на бизниси и на граѓански организации. Специјалниот известувач верува дека ова е стандардот кон кој треба да се стремат државите, бидејќи не гледа законска основа за строга разлика меѓу двата сектора во оваа смисла.

Б. Мерки за контратероризам и спречување на перење пари

76. Специјалниот известувач нагласува дека државите, стремејќи се да се борат против тероризмот и да го спречат истиот, треба да избегнуваат да наметнуваат диспропорционални барања на граѓанските организации во споредба со бизнисите,¹²⁵ бидејќи има малку докази дека е

¹¹⁸ Меѓународен центар за непрофитно право и светско движење за демократија, Секретаријат на националниот фонд за демократија, Одбрана на граѓанското општество, второ издание, јуни 2012, достапно на www.defendingcivilsociety.org/dl/reports/DCS_Report_Second_Edition_English.pdf.

¹¹⁹ <http://www.wsj.com/articles/egypt-draws-foreign-investment-as-economic-reforms-kick-in-1426153329>.

¹²⁰ UNCTAD, International Investment Agreements Navigator, достапно на <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA>.

¹²¹ www.icnl.org/research/monitor/azerbaijan.html.

¹²² A/HRC/23/39, пасус 19; Комитет за човековите права, генерална забелешка бр. 31, пасус 6.

¹²³ LexMundi World Ready, Guide to Doing Business: Jamaica, достапно на www.lexmundi.com/lexmundi/Guides_To_Doing_Business.asp.

¹²⁴ Ley No. 344 de Promoción de Inversiones Extranjeras and Reglamento de La Ley No. 344.

¹²⁵ A/HRC/23/39, пасус 23.

поверојатно граѓанските организации да се користат за финансирање тероризам наспроти други правни лица.¹²⁶ Сепак, во споредба со деловниот сектор, способноста на граѓанските организации да бараат, добиваат и користат ресурси често е ограничена под оправдување дека се справува со тероризам.

77. Во согласност со својот Национален акциски план¹²⁷ за борба против тероризмот, владата на Пакистан ги подложи непрофитните компании регистрирани по делот 42 на Уредбата за компании¹²⁸ на петгодишен период за ревалидација/обновување на лиценцата за да се обезбеди дека не се вклучени во финансирање тероризам. Овој процес вклучува потврда дека приходот и профитот се користат строго за промоција на целите за кои е создадено здружението.¹²⁹ Процесот на обновување на лиценцата бара непрофитните компании (кои во Пакистан се сметаат за НВО) да вклучат детали за домашните и за странските донации и грантови добиени за време на претходните пет години, како и афидавит од директорот и главниот извршен службеник кој потврдува дека тие не се поврзани со перење пари и финансирање тероризам.¹³⁰ Како резултат на оваа ревизија, стотици непрофитни компании ги загубија дозволите.¹³¹ Нема слични налози или наредби кои се однесуваат на профитните компании и, колку што му е познато на специјалниот известувач, профитните компании немаат слични контроли според Националниот акциски план.

78. На Косово, Законот за спречување на перењето пари и финансирање тероризам се применува и на бизнисите и на граѓанските организации, но наметнува дополнителни барања за вториве. Конкретно, на граѓанските организации не им се дозволува да примаат или да исплаќаат пари кои се повеќе од 1.000 евра од еден извор или 5.000 евра на еден примател во еден ден.¹³² Непочитувањето на овие ограничувања е кривично дело казниво со затвор до две години.

В. Овозможување на барање, добивање и користење ресурси на секој сектор

79. Позитивната обврска на државите да воспостават и да задржат овозможувачка околина за граѓанските организации се однесува и на поттикнување на слободата да бараат, добиваат и користат ресурси. Некои држави ова го прават со зголемување на даночните привилегии на

¹²⁶ www.statewatch.org/analyses/no-171-fafp-report.pdf.

¹²⁷ <http://cpakgulf.org/2015/01/the-national-action-plan-an-over-view/>.

¹²⁸ www.bu.edu/bucflp/files/2012/01/Companies-Ordinance-of-1984.pdf.

¹²⁹ Циркулар на комисијата за хартии од вредност и размена на Пакистан бр. 02 /2015, достапно на www.secp.gov.pk/circulars/pdf/Cir_2015/Cir02_LicensesRenewalSec42.pdf.

¹³⁰ www.secp.gov.pk/circulars/pdf/Cir_2015/Cir04_LicenseRenewal.pdf.

¹³¹ www.dawn.com/news/1193504.

¹³² Република Косово, Закон бр. 03/L-196 за спречување на перење пари и финансирање тероризам, член 24.

граѓанските организации регистрирани како непрофитни субјекти. Ваквите привилегии можат да вклучат изземање од данок на приход (за здружението и за донаторот), како во Бугарија и во Литванија,¹³³ или од други даноци.

80. Специјалниот известувач верува дека давањето вакви олеснувања не е само прашање на добра политика на човекови права, има и силна рационална и економска основа за обезбедување даночни олеснувања на граѓанските организации. Непрофитните организации можат да ги дополнат напорите на владата да ѝ служи на јавноста и да биде од корист за општеството. Тие можат да бидат и канал за поединците да се здружат заради исполнување заеднички интереси, па така да се промовира плурализмот и демократијата. Граѓанските организации се ситуирани надвор од профитната парадигма која е толку централна на денешниот свет што им дозволува да им пристапат на проблемите од различна перспектива и да го зголемат бројот на идеи и решенија во областа на политиките.
81. Во оваа смисла, Специјалниот известувач ги цитира Австралија,¹³⁴ Јамајка,¹³⁵ Швајцарија¹³⁶ и Соединетите Американски Држави¹³⁷ како примери на добри практики. Секоја од овие држави го ослободува приходот на некои граѓански организации од данок на приход, а во случајот на Соединетите Американски Држави,¹³⁸ донаторите имаат право да ги одземат донациите од своите приходи. Овие привилегии ја зголемуваат способноста на граѓанските организации да бараат, обезбедуваат и користат ресурси за да ја вршат поефективно својата работа.
82. Специјалниот известувач, сепак, е свесен дека, и покрај позитивните мерки како даночни олеснувања, за помалите граѓански организации е сè потешко да работат бидејќи сè повеќе влади ги кратат буџетите за меѓународна соработка и ги менуваат своите приоритети кон „помош за трговијата“, каде бизнисите се гледаат како важен партнер.¹³⁹
83. Тој исто така предупредува против користење на даночните олеснувања како начин за контрола или прекумерно набљудување на граѓанските организации. Процесот на квалификување за ваквите привилегии треба да биде едноставен, транспарентен и непристрасен. Прифаќањето на

¹³³ A/HRC/20/27, пасус 72.

¹³⁴ Закон за процена на данок на приходи 1936.

¹³⁵ Закон за данок на приходи (1955), пасус 12 (h), <http://www.jamaicalawonline.com/revise-laws/statutes/240-income-tax-act.html> (amended 2009).

¹³⁶ Швајцарски граѓански закон од 10 декември 1907, член 86 (2).

¹³⁷ 26 U.S. Закон § 501 (c) (1-4) (1913).

¹³⁸ 26 U.S. Закон § 501 (c) (3) (1913).

¹³⁹ Одговор на прашалникот на специјалниот известувач од Програмата за жени миротворци, 2015.

олеснувањата не треба да ги става граѓанските организации во ранлива позиција. Освен ова, даночните олеснувања на треба да се даваат врз основа на став на владата за целите или намерите на организацијата, сè додека нејзината цел е законска според меѓународното право.

84. Специјалниот известувач исто така забележува дека даночните олеснувања не се специфични за непрофитниот сектор. Многу држави им нудат значителни олеснувања на бизнисите, како посебни економски зони,¹⁴⁰ даночни одмори,¹⁴¹ даночни ослободувања за деловни трошоци,¹⁴² слободни трговски зони,¹⁴³ посебни заеми,¹⁴⁴ финансиска помош за спасување од банкрот¹⁴⁵ и друго. Многу од овие придобивки се дистрибуираат без значителни административни оптоварувања, ниту пак се користат како оправдување за значителното мешање во внатрешните работи на некој бизнис. Навистина, некои од нив се наменети за олеснување на компаниите од она што многу од бизнисите често го карактеризираат како претерана контрола на државата.
85. Специјалниот известувач верува дека истиот принцип на минимална интервенција треба да се примени кога на граѓанските организации им се даваат даночни и други олеснувања. Тој затоа го отфрла тврдењето дека граѓанските организации треба да бидат предмет на значително построги финансиски и оперативни контроли.

VI. Влијание преку власта

86. Односите на бизнисите со владата во многу држави можат да се опишат како „пријатни“ и често ги одликува привилегиран пристап и третман. Не е ретко политичарите да бидат поранешни бизнисмени и обратно¹⁴⁶ или да имаат блиски, дури и семејни врски со бизнис-секторот.¹⁴⁷ Дури и оние без големо лично искуство во трговијата, без сомнение, до извесен степен зависат од поддршката на бизнис-заедницата.

¹⁴⁰ Ordonnance n° 2012-487 du 7 juin 2012 portant code des investissements (Брег на Слоновата Коска).

¹⁴¹ Закон за инвестиции (Сенегал), член 18 (ги суспендира царините, ДДВ и другите даноци за три години за нови претпријатија кои се квалификуваат).

¹⁴² Соединетите Американски Држави им дозволуваат на бизнисите да ги одземат сите „вообичаени и неопходни трошоци“ од приходите, вклучително платите, патните трошоци, киријата, осигурувањето и други; 26 U.S. Закон § 162.

¹⁴³ Хондурас воспостави слободни трговски зони за бизниси во кои корпорациите уживаат широки даночни олеснувања и други придобивки. Види <http://zede.gob.hn/wp-content/uploads/2013/10/leyzede.pdf>.

¹⁴⁴ Јужна Африка нуди преку 18 грантови и поттикувања за бизнисите во одредени индустрии, нема еквивалент на овие во граѓанскиот сектор (одговор на прашалникот на специјалниот известувач од Правниот ресурсен центар, 2015).

¹⁴⁵ Види, на пример, Закон за итна економска стабилизација од 2008 (Соединети Американски Држави) и Закон за банки (посебни одредби) од 2008 (Обединето Кралство).

¹⁴⁶ www.globalresearch.ca/business-and-politics-in-the-european-union-institutionalised-corruption-and-the-revolving-door/5372760.

¹⁴⁷ На пример, четири од седумте премиери во Грузија во периодот 2004-2012 или влегле во владата од приватниот сектор или отишле во приватниот сектор по оставките, или и двете. Види transparency.ge/en/node/2744.

87. Навистина, владите често ги гледаат бизнисите како природен сојузник на власта - нивните активности ја стимулираат економијата и создаваат работни места, што овозможува владите да ги спроведуваат своите агенди и помага да се стабилизира политичката ситуација. Врската, за возврат, се користи да се оправдаат одредени придобивки кои му се даваат на бизнис-секторот, како даночни олеснувања (иако значителната улога на граѓанското општество и придонесот на економскиот раст и создавањето работни места често се занемарува). Бизнис-вредностите често по дефиниција се цврсто фокусирани на правење профит, потенцијално правејќи го секторот повеќе политички податлив. Бизнис-лидерите во некои држави ја гледаат својата позиција како зависна од власта, што ги прави внимателни при проблематизирањето на востановениот поредок. Бизнисите исто така имаат повеќе ресурси, отколку граѓанските организации да лобираат кај владите.¹⁴⁸
88. Некои граѓански организации, од друга страна, често ја фокусираат својата улога на зборување на вистината наспроти власта, што ја прави нивната врска со владите потенцијално антагонистичка, иако не секогаш. Нерамнотежата на власта и влијанието до извесен степен можат да зависат од големината на субјектот, влијанието на секторот и расположливите финансиски ресурси. Поголемите и побогати организации имаат повеќе пристап и влијание, без оглед дали се во профитниот или во непрофитниот сектор. Синдикатите исто така можат да имаат подобар пристап до процесот на донесување одлуки, особено во однос на работничките права и таму каде што постојат трипартитни механизми.¹⁴⁹ Од другата страна на спектарот, неформалните структури базирани во заедницата можат да имаат поголеми тешкотии да учествуваат во процесите на донесување одлуки. Илустративен пример е „Кризниот комитет за води на Мајаканенг“ во Јужна Африка, кој и покрај многуте обиди да интервенира на состаноците на високо ниво меѓу провинциските и општинските структури, не доби пристап, ниту пак му беа дадени копии од релевантната документација во однос на тековните проблеми со водата во заедницата Мајаканенг.¹⁵⁰
89. Важноста на бизнисот за владите често се докажува со нивната широка интеграција во министерствата кои не се фокусираат строго на економија. „Трговијата“ е инкорпорирана во имињата на министерствата за надворешни работи во сè поголем број земји,

¹⁴⁸ Корпоративните лобисти имале 3.191 официјални состаноци со службеници на Европската Унија од декември 2014 до јуни 2015 година; НВО имале само 766. Види www.integritywatch.eu/.

¹⁴⁹ Одговорот на прашалникот на специјалниот известувач од страна на бугарските НВО, 2015.

¹⁵⁰ Одговор на прашалникот на специјалниот известувач од страна на Правниот ресурсен центар, 2015

вклучувајќи ја Австралија,¹⁵¹ Канада,¹⁵² Унгарија,¹⁵³ Ирска¹⁵⁴ и Нов Зеланд¹⁵⁵ — што сугерира на зголемено деловно влијание на странската политика. За разлика од ова, граѓанските организации понекогаш ги регулира истото министерство кое е задолжено за затворите или полицијата.¹⁵⁶

90. Во Кенија, како во многу други земји, претседателот се среќава со бизнис-лидерите на годишно ниво,¹⁵⁷ додека нема слични состаноци со граѓанското општество. Всушност, претседателите ретко, ако не и воопшто, посетуваат глобални конференции на кои се дискутира за грижите на граѓанското општество, како Меѓународната недела на граѓанското општество, која ја организира ЦИВИКУС. Многу поверојатно е тие да посетуваат конференции за промоција на бизнисот, како Светскиот економски форуми или Глобалниот самит за претприемаштво.
91. Државите често посветуваат значителни ресурси за да им помогнат на своите државјани да водат бизнис во странство. На пример, Стејт депарتمانот на Соединетите Американски Држави, преку своите амбасади во странство, нуди „помош во решавање на проблемите на компаниите од Соединетите Американски Држави“ и „дијалог со приватниот сектор во Соединетите Американски Држави за да се осигури дека деловните прашања се дел од надворешната политика“.¹⁵⁸ Специјалниот известувач не знае за слични услуги кои се нудат на активностите на граѓанските организации. Канада е критикувана од граѓанското општество затоа што го користи своето Министерство за надворешни работи, трговија и развој за промовирање на интересите на канадските компании во странство за штета на човековите права.¹⁵⁹
92. Во мултилатералната област, Светска банка го објавува својот годишен извештај Дуинг бизнис (Doing Business), масивен потфат што дава „објективни мерки за регулирање на бизнисот за локални фирми во 189 економии и избрани градови на субнационално ниво“.¹⁶⁰ Овој информативен и детален извештај се гледа како основно четиво за

¹⁵¹ <http://dfat.gov.au/pages/default.aspx>.

¹⁵² www.international.gc.ca/international/index.aspx?lang=eng.

¹⁵³ www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade.

¹⁵⁴ www.dfa.ie/.

¹⁵⁵ www.mfat.govt.nz/.

¹⁵⁶ На пример, во Камбоџа (www.icnl.org/research/monitor/cambodia.html) и во Пакистан (www.icnl.org/research/monitor/pakistan.html).

¹⁵⁷ www.president.go.ke/2015/04/02/speech-by-h-e-uhuru-kenyatta-during-the-presidential-roundtable-at-state-house-nairobi-on-2nd-june-2015/.

¹⁵⁸ www.state.gov/e/eb/cba/faq/176.htm.

¹⁵⁹ www.amnesty.ca/sites/default/files/canadahreport18december13.pdf.

¹⁶⁰ www.doingbusiness.org/.

странските инвеститори, а сепак ни една мултинационална агенција не дава сличен извештај за граѓанските организации.¹⁶¹

93. Бизнисите можат исто така да имаат привилегиран пристап до процедурата за донесување закони и преговори за трговски договори.¹⁶² Преговорите за Мултилатералната трговска спогодба против фалсификати, на пример, наводно се одвивале во тајност, но за нацрт-спогодбата бил консултиран советодавен комитет на големите мултинационални корпорации базирани во Соединетите Американски Држави.¹⁶³
94. Привилегираниот пристап за бизнисите исто така се однесува на мултилатералните одлучувачки тела, во кои непрофитните субјекти често се фаворизираат. Специјалниот известувач претходно забележа дека бизнис-заедницата, особено големите корпоративни интереси, играат сè подоминантна улога на мултилатерално ниво споредбено со граѓанското општество, вклучувајќи го и процесот на развојната агенда по 2015 година.¹⁶⁴
95. Како последица на тоа, специјалниот известувач го забележува релативниот недостаток на фокус на човековите права, вклучувајќи ги и правата на собирање и здружување, особено во билатералните и мултилатералните договори. Може да биде особено релевантно да се разгледаат правата за собирање и здружување во трговските спогодби, со оглед на потенцијалното влијание на тие спогодби на работниците и синдикатите. Некои држави се спротивставуваат на вклучувањето на состојбите на човековите права во трговските спогодби, тврдејќи дека ова е мешање во нивниот суверенитет. Сепак, државите ја игнорираат оваа аргументација кога истите спогодби бараат целосни промени на деловната регулаторна средина по налог на други држави и корпоративни интереси.

VII. Организирање на мирни собири

96. Правото на слобода на мирно собирање понекогаш погрешно се разбира како поврзано само со протести и други јавни изрази на колективна политичка активност. Меѓутоа, правото исто така заштитува приватни и неполитички јавни собири. Граѓанските организации и бизнисите можат да организираат и да држат собири за најразлични цели, комерцијални и некомерцијални, вклучувајќи средби на членови, корисници, клиенти, донатори или инвеститори како дел од нивните

¹⁶¹ Специјалниот известувач ги цени приватните напори за создавање сличен индекс за граѓанското општество, како што е Индексот за филантропска слобода на Институтот Хадсон (<http://hudson.org/research/11259-the-interactive-map-of-philanthropic-freedom>) and the CIVICUS Enabling Environment Index (<http://civicus.org/eei/>).

¹⁶² Види www.sanders.senate.gov/download/the-trans-pacific-trade-tpp-agreement-must-be-defeated?inline=file.

¹⁶³ www.keionline.org/blogs/2009/03/13/who-are-cleared-advisors. www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16031&LangID=E.

¹⁶⁴ A/69/365, para. 12; исто така види www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15970&LangID=E.

обврски на внатрешно управување или во текот на нивните операции, собири за одредени цели и маркетинг и односи со јавноста. Државите имаат обврска според меѓународното право да олеснуваат мирни собири, а сепак можат да ги третираат собириите на многу различни начини, понекогаш без објективна или правна основа за тоа.

97. Колку што му е познато на специјалниот известувач, легислативата во многу земји генерално не прави разлика меѓу учесниците во мирни собири врз основа на нивните профитни или непрофитни цели. Така, на пример, бугарскиот закон признава дека поединците, граѓанските организации и политички и други општествени организации можат да организираат собири.¹⁶⁵ Законот во Португалија бара и поединците и правните лица кои сакаат да се соберат мирно да ги известат релевантните власти барем два работни дена пред настанот.¹⁶⁶
98. Меѓутоа, Малдивите исклучуваат одредени активности од опфатот на законот, имено бизнис, спортски и културни активности, дури и кога го афирмираат правото на слобода на мирно собирање за поединци и правни субјекти.¹⁶⁷
99. И покрај неутралноста на повеќето закони, поверојатно е во практика да се ограничуваат собириите на граѓански организации, отколку оние на бизнисите. Ова во голем дел може да се објасни со местото кое државите им го даваат на економските прашања над другите интереси. Освен ова, собириите на граѓанското општество поверојатно се организирани за да ја предизвикаат власта.
100. Различниот третман на собириите има различни форми. Властите можат да не дадат дозвола или друго олеснување за демонстрации и протести, особено оние кои се одржуваат како опозиција на големи настани спонзорирани од корпорации. Илустративен пример се строгите мерки преземени во Азербејџан врз активистите за човекови права кои протестираа против Европските игри, кои од своја страна беа во голем дел спонзорирани од корпоративни субјекти.¹⁶⁸ Специјалниот известувач претходно со загриженост го посочи случајот со демонстрантите кои седнале пред стоковната куќа Fortnum & Mason, во Лондон. Демонстрантите не ги спречувале клиентите да купуваат, а сепак 138 беа уапсени и обвинети за незаконско узурпирање имот, 29 од нив се осудени.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Бугарски Закон за собири, митинзи и манифестации (1990), член 2.

¹⁶⁶ Decreto-Lei No. 406/74, de 29 de Agosto, дополнет со Lei Orgânica No. 1/2011, de 30 de Novembro, член. 2 (1).

¹⁶⁷ Закон за слобода на мирно собирање на Малдивите, член 1/2013.

¹⁶⁸ www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=51034#.VaaK1vVikp.

¹⁶⁹ A/HRC/23/39/Додаток 1, пасус 9.

101. Слично на ова, властите можат да се мешаат во собири или настани кои ги организираат граѓански организации, вклучително и внатрешни состаноци на приватни локации. Во Руанда, на пример, властите ја спречија Лигата за промовирање и одбрана на човековите права на Руанда да одржи генерално собрание.¹⁷⁰ Нема доказ дека приватните деловни субјекти, на пример, кога имаат состаноци на акционерите, се соочуваат со слични рестрикции, во Руанда или на друго место. Слично, во Камбоџа,¹⁷¹ учесниците на Народниот форум на АЕАН во 2012 година, во Пном Пен масовно не ги примале во хотелите откако безбедносните агенти на државата ги притиснале сопствениците, меѓутоа не се пријавени слични проблеми за Меѓународната инвестициска конференција во 2014 година, која формално ја отвори премиерот.¹⁷²
102. Организацијата за безбедност и соработка во Европа – Насоки на Венециската комисија за слобода на мирно собирање, потврдува дека „собири се исто толку легитимна употреба на јавниот простор како и комерцијалните активности или движењето на возила или пешаци“.¹⁷³ Овој принцип треба да се земе предвид при одредувањето рестрикции на собири. Сепак, според искуството на специјалниот известувач, властите се посклони да ограничат протести и демонстрации (големите собири почесто ги организираат граѓанските организации) заради нарушување на сообраќајот и комерцијалната активност и заштита на имотот, отколку комерцијалните настани кои предизвикуваат слични нарушувања. Има загриженост за спроведувањето на политиката за контрола на толпи во Оукланд, Соединетите Американски Држави, каде што безбедносните органи ги ограничуваат ноќните протести, со цел да спречат насилство и да го заштитат имотот од вандализам.¹⁷⁴ За разлика од ова, властите во Оукланд многу поблагонаклонето гледале на парадата за прослава на победата на еден спортски тим.¹⁷⁵
103. Слично на ова, многу држави дозволуваат повеќе заштита на корпорации вклучени во експлоатација на природни ресурси, отколку на групи кои мирно се собираат за да протестираат против нивните активности. Убиството на преку 30 рудари во Јужна Африка од страна на полицијата за време на работнички штрајк е еклатантен пример за ваквиот преференцијален третман.¹⁷⁶ Поединци и заедници кои се спротивставуваат на експлоатацијата на природните ресурси се етикетираат како „анти-развојни“ и „непријатели на државата“ и се означуваат како поткопувачи на напорите на државата да промовира

¹⁷⁰ А/НRC/29/50, случај RWA 2/2014; А/НRC/26/29/Додаток 2, пасус 30; исто така види Е/CN.4/2005/101/Додаток.1, пасуси 467 и 468.

¹⁷¹ А/НRC/21/49, случај КНМ 3/2012.

¹⁷² www.ibccambodia.com/eng/event_20141006.php.

¹⁷³ Види насока 3.2.

¹⁷⁴ www.aclunc.org/blog/aclu-oakland-protest-curfew-let-people-march; види исто така www.aclunc.org/blog/aclu-responds-excessive-force-used-protesters.

¹⁷⁵ http://espn.go.com/nba/playoffs/2015/story/_/id/13115607/golden-state-warriors-parade-celebrate-nba-title.

¹⁷⁶ А/НRC/22/67 и Corrs.1 и 2, случај ZAF 3/2012.

економски раст и развој. Нивните активности се криминализираат, а нивните тврдења не се земаат предвид, додека корпорациите продолжуваат со активностите за експлоатација.¹⁷⁷

104. Специјалниот известувач ја подвлекува легитимноста на собирите кои ги одржуваат граѓанските организации наспроти корпоративните настани, интереси или имот. Соодветното балансирање на спротивставените интереси треба да биде базирано на објективни критериуми во согласност со меѓународното право.

¹⁷⁷ A/HRC/29/25, пасуси 42-47.

VIII. Заклучоци и препораки

105. Специјалниот известувач забележа остри и значителни разлики во третманот на бизнисите и граѓанските организации, особено во однос на средините во коишто работат. Државите често прават многу за да ја создадат најдобрата средина за комерцијалните активности. За граѓанските организации ретко одат толку далеку.
106. Тој верува дека овие разлики се мотивирани повеќе од политика, отколку од практични мотиви. Економските и комерцијалните интереси се вреднуваат повеќе од она што се гледа како некомерцијална активност. Последователно, влијанието и мислењата на индустријата имаат предност во државните политики пред социјалната правда и фундаменталните права. Овој пристап го игнорира фактот дека живото граѓанско општество е суштинско за одржлив економски развој и дека бизнисите имаат придобивки од моќен граѓански сектор.
107. Секторската еднаквост не е тежок концепт за усвојување. Едноставно се работи за политичка волја. Специјалниот известувач е оптимист дека државите можат да ја сменат својата перцепција за секторска еднаквост, првенствено бидејќи бизнисите и граѓанските организации имаат силни заеднички интересите. И за двата сектора, владеењето на правото е подобро од владеењето на моќта. Предвидливоста е подобра од хаосот. Правичноста е подобра од корупцијата. Стабилните, балансираните средини се подобри за сите сектори, без оглед дали се мултинационални корпорации, групи активисти од заедниците или големи меѓународни НВО.
108. Во овој дух, специјалниот известувач ги повикува државите, мултилатералните организации, бизнисите и други интересни групи да се посветат на концептот на секторска еднаквост и да создадат најдобра можна овозможувачка околина за постоењето и работата на граѓанските организации и за одржувањето мирни собири на граѓанското општество. Специјалниот известувач ги предлага следниве препораки како чекори кон реализирање на овие цели.

Држави

109. Специјалниот известувач ги повикува државите:

(а) Да обезбедат бизнисите и граѓанските организации да се третираат подеднакво со законите и практиките кои регулираат, меѓу другото, регистрација, раздружување, даноци, политичка активност и придонеси, ревизија и извештаи, пристап до ресурси, вклучително и странски финансиски ресурси, и мирно собирање;

(б) Да донесат позитивни мерки за заштита и овозможување на правото на слобода на здружување, вклучително и намалување на оптоварувањата на ревизиите и контролата за помалите граѓански организации, нудење даночни олеснувања за граѓанските организации, создавање едношалтерски системи и нудење дипломатска помош во странство за оние во граѓанскиот сектор;

(в) Да донесат позитивни мерки за заштита и овозможување на правото на слобода на мирно собирање, вклучително со барање најмногу процедура на претходно известување и со овозможување пристап до јавниот простор, вклучително и јавните улици, патишта и плоштади, за одржување мирни собири;

(г) Да преземат активни мерки за зголемување на пристапот на граѓанското општество до власта и учество во процесите на донесување одлуки на високо ниво, вклучително за време на разгледување нови легислативи и спогодби, а особено на социјалните движења и граѓанските организации од заедниците;

(д) Да се осигураат дека трговските спогодби инкорпорираат почитување на фундаменталните човекови права, вклучително и правата на слобода на мирно собирање и здружување, а особено затоа што овие права се однесуваат на синдикатите;

(ф) Да го третираат уживањето на фундаменталните човекови права, вклучително и слободата на мирно собирање и здружување, како национален стратешки интерес кој го заслужува истото внимание, напори и финансии како и другите национални стратешки интереси, како националната одбрана;

(е) Да иницираат и да прифатат редовен дијалог и вклученост на граѓанското општество за да дискутираат за прашања кои ги засегаат.

Обединети нации, други мултилатерални организации и донатори

110. Специјалниот известувач особено ги повикува Обединетите нации, другите мултилатерални организации и донаторите:

(ж) Да го сметаат концептот „секторска еднаквост“ за критичен во уживањето на правото на слобода на мирно собирање и здружување и да ја вклучат таа перспектива во инструментите кои се создадени за промовирање и заштита на фундаменталните права;

(з) За донаторите да осигураат дека организациските политики, особено барањата за известување, не наметнуваат преголем административен и известувачки товар на граѓанските организации кои се приматели на фондовите, особено на помалите организации;

(с) Да ја користат билатералната помош како начин за поттикнување на државите за поддршка на правото на слободата на мирно собирање и здружување и да го проценуваат здравјето на овие права, во делот на испитување на тоа дали граѓанското општество има подеднаков третман како бизнисите;

(и) Да спроведат понатамошни истражувања за темата секторска еднаквост, за неправедниот нееднаков третман да продолжи да се идентификува, анализира и намалува.

Бизниси и граѓанско општество

111. Специјалниот известувач ги повикува бизнисите и граѓанското општество:

(ј) Да го препознаат широкото заедничко поле на нивните интереси во областа на транспарентноста на власта и владеењето на правото и во други области и да ги зголемат партнерствата за двата сектора да можат заедно да работат за овие заеднички цели;

(к) За граѓанското општество, да го земе предвид принципот на секторска еднаквост која ги анализира нарушувањата на правата на слобода на мирно собирање и здружување и да известува за нив.

АКВИС (ACQUIS) НА БАЛКАНСКОТО ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО: ЈАКНЕЊЕ НА
ПОТЕНЦИЈАЛОТ И КАПАЦИТЕТИТЕ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ЗАСТАПУВАЊЕ
И ЛОБИРАЊЕ

www.monitoringmatrix.net

www.mcms.mk

Проектот е финансиран од Европска Унија
Инструмент за претпристапна помош (ИПА)
Инструмент за граѓанско општество (СЦФ)

